

फलिनश्चैव वृक्षास्तूभयतः स्मृताः ॥ Ms. 1. 47. -3 *Wrightia Antidyenterica* (Mar. इंद्रजव, कुडा). -Comp. -अङ्घ्रिः the root of a tree. -अदनः 1 a carpenter's chisel. -2 a hatchet. -3 the fig-tree. -4 the *Piyala* tree. -अधिरूढः [also वृक्षाधिरूढम्, वृक्षाधिरूढिः f.] a kind of embrace by women resembling the climbing of trees by creepers [बाहुभ्यां कण्ठमालिङ्ग्य कामिनी कान्त उल्लिखिते । अङ्कमारोहते यस्य वृक्षारूढः स उच्यते *Nārāyaṇa's* com. on N. 7. 97.]; क्रमोद्गता पीवरताधिजङ्घं वृक्षाधिरूढं विदुषी किमस्याः N. 7. 97; वल्ली पुरन्धिपटलं घटिताभिरामवृक्षाधिरूढकमुपैति परामभिरामम् *Haravijaya* 5. 33. -अम्लः the hog-plum. (-म्लम्) the fruit of the tamarind tree; वृक्षाम्लमामम्लोष्णं वातघ्नं कफपित्तलम् । पक्वं तु गुरु संग्राहि कटुकं तुवरं लघु ॥ *Bhāva* P. -आमयः Lac, resin. -आरोपकः the planter of a tree; Ms. 3. 163. -आलयः a bird. -आवासः 1 a bird. -2 an ascetic. -आश्रयिन् m. 1 a kind of small owl. -2 a bird. -उत्पलः the *Karnikāra* tree. -औकस् m. an ape. -कुक्कुटः a wild cock. -खण्डम् a grove or clump of trees. -गुल्म a. covered with trees and shrubs; Ms. 7. 192. -गृहः a bird. चरः a monkey. -छाया the shade of a tree. (-यम्) thick shade, the shade of many trees. -तक्षकः a wood-feller. -धूपः turpentine. -नाथः the fig-tree. -निर्यासः gum, resin; Ms. 5. 6. -पाकः the fig tree. -भवनम् the hollow of a tree. -भिद् f. an axe. -भेदिन् m. 1 a hatchet. -2 a carpenter's chisel. -मर्कटिका a squirrel. -वाटिका = वाटी a garden, grove of trees. -शः a lizard. -शायिका a squirrel. -संकटम् a forest-thicket.

वृक्षकः 1 A small tree; अतन्द्रिता सा स्वयमेव वृक्षकान् घटस्तनप्रसन्नवर्णैर्वर्धयत् *Ku.* 5. 14. -2 A tree (in general). -3 The *Kuṭaja* tree.

वृच् 7 P. (वृणक्ति) To choose.

वृज् I. 2 Ā. (वृजे) To avoid, shun, abandon. -II. 7 P. (वृणक्ति) 1 To avoid, shun, give up, abandon. -2 To choose; आसामेकतमां वृज्ध्वं सर्वणां स्वर्गभूषणाम् *Bhāg.* 11. 4. 14; 5. 1. 16. -3 To atone for, efface, purify; तन्मे रेतः पिता वृज्क्तमित्यस्यैतन्निदर्शनम् *Ms.* 9. 20. -4 To turn away, avert. -5 To remove, set aside. -6 To give, bestow. -7 To hurt, injure, kill. -8 To take away; परस्परं घ्नन्ति शपन्ति वृज्जते पशून् स्त्रियोऽर्थान् पुरुदस्यवो जनाः *Bhāg.* 1. 18. 44. -III. 1 P., 10 U. [वर्जति, वर्जयति-ते, वर्जित] 1 To shun, avoid. -2 To give up, abandon. -3 To exclude, set aside, leave out, except; हंसो हि क्षीरमादत्ते तन्मिश्रा वर्जयत्यपः *Ś.* 6. 28. -4 To abstain from. -5 To cut to pieces. -6 To take away, deprive (one) of. -7 To discharge, pour or give out, emit. (The following verse from *K. R.* illustrates the root in its different conjugations:— वृणक्ति वृजिनैः संगं वृक्ते च वृषलैः सह । वर्जयन्वर्जवोपैतैः स वर्जयति दुर्जनैः ॥]

वृक्त p. p. Bent, turned, twisted.

वृजन् [वृजेः क्युः *Up.* 3. 77] a. 1 Crooked. -2 Ved. Strong. -3 Ved. Moving. -4 (Hence) Perishable,

सं. इ. को... १८०

transient. -नः 1 Hair. -2 Curled hair. -नम् 1 Sin. -2 A calamity. -3 Sky. -4 An enclosed piece of ground, an enclosure; especially a field cleared for pasture or agriculture. -5 Energy, strength. -6 A battle, fight.

वृजिन [वृजेः इनच् कित् च *Up.* 2. 45-46] a. 1 Crooked, bent, curved. -2 Wicked, sinful; कर्म चैतदसाधूनां वृजिनामसाधुवत् *Mb.* 3. 207. 46. -नः 1 Hair, curled hair. -2 A wicked man; वृणक्ति वृजिनैः संगम् *K. R.* -नम् 1 Sin; सर्वज्ञानप्लवेनैव वृजिनं संतरिव्यसि *Bg.* 4. 36; *Bri. Up.* 4. 3. 33; निराकारिष्णोवृजिनादृतेऽपि *R.* 14. 57; दुर्जना यवनास्तात वृजिनानि वितन्वते *Śiva B.* 5. 39. -2 Pain, distress (said to be m. also in this sense); वृजिनं नार्हति प्रापुं पूज्यं वन्द्यमभीक्ष्णशः *Bhāg.* 1. 7. 46. -3 Red leather.

वृष् I. 8 U. (वृणोति, वृणुते) To eat, consume. -II. 6 P. (वृणति) To give pleasure, gratify.

वृत् I. 4 Ā. (वृत्यते) 1 To choose, like; cf. वावृत्. -2 To distribute, divide. -II. 10 U. (वर्तयति-ते) To shine. III. 1 Ā. (वर्तते but *Paras.* also in the Aorist, Second Future and Conditional; also in the Desiderative; वृत्ते, अवृत्त-अवर्तिष्ट, वर्तिष्यते-वत्स्यति, वर्तितुम्, वृत्) 1 To be, exist, abide, remain, subsist, stay; इदं मे मनसि वर्तते *Ś.* 1; अत्र विषयेऽस्माकं महत् कुतूहलं वर्तते *Pt.* 1; मरालकुलनायकः कथय रे कथं वर्तताम् *Bv.* 1. 3; often used merely as a copula; अतीत्य हरितो हरींश्च वर्तन्ते वाजिनः *Ś.* 1. -2 To be in any particular condition or circumstances; पश्चिमे वयसि वर्तमानस्य *K.*; so दुःखे, हर्षे, विषादे &c. वर्तते. -3 To happen, take place, occur, come to pass; सीतादेव्याः किं वृत्तमित्यस्ति कान्चित् प्रवृत्तिः *U.* 2; सायं संप्रति वर्तते पथिक रे स्थानान्तरं गम्यताम् *Śubhas.* 'now it is evening' &c.; *Ś.* *Til.* 6; अभितो ब्रह्मनिर्वाणं वर्तते विदितात्मनाम् *Bg.* 5. 26. -4 To move on, proceed in regular course; सर्वथा वर्तते यज्ञः *Ms.* 2. 15; निर्व्याजमिज्या ववृते *Bk.* 2. 37; *R.* 12. 56. -5 To be maintained or supported by, live on, subsist by (fig. also); कस्त्वं किं वर्तसे ब्रह्मन् ज्ञातुमिच्छामहे वयम् *Rām.* 1. 10. 12; फलमूलवारिभिर्बर्तमाना *K.* 172; *Ms.* 3. 77. -6 To turn, roll on, revolve; यावदियं लोकयात्रा वर्तते *Ve.* 3. -7 To occupy or engage oneself, be occupied or engaged in, set about (with loc.); भगवान् कारयपः शाश्वते ब्रह्मणि वर्तते *Ś.* 1; इतरो दहने स्वकर्मणां ववृते ज्ञानमयेन बह्विना *R.* 8. 20; *Ms.* 8. 346; नानवाप्तमवाप्तव्यं वर्त एव च कर्मणि *Bg.* 3. 22. -8 To act, behave, conduct or demean oneself towards, do, perform, practise (usually with loc. or by itself); आर्योऽस्मिन् विनयेन वर्तताम् *U.* 6; कविर्निसर्गसौहृदेन भरतेषु वर्तमानः *Māl.* 1; औदासीन्येन वर्तितुम् *R.* 10. 25; मित्रवन् मय्यवर्तिष्ट *Dk.*; *Ms.* 7. 104; 8. 173; 11. 30. -9 To act a part, enter upon a course of conduct; साध्वीं वृत्तिं वर्तते 'he acts an honest part'. -10 To act up to, abide by, follow; तदशक्यारम्भादुपरम्य मातुर्मते वर्तस्व *Dk.* -11 To have the sense of, signify, be used in the sense of; पुष्यसमीपस्थे चन्द्रमसि पुष्यशब्दो वर्तते *Mbh.* on P. IV. 2. 3 (often used in lexicons in this sense). -12 To tend or conduce to (with dat.); पुत्रेण किं फलं यो वै पितृदुःखाय वर्तते. -13 To